

Ukrajina¹

Populace: 45 700 395 (červenec 2009)

Jazyky:

- ukrajinština (oficiální) 67 %,
- ruština 24 %,
- jiné 9 % (patří sem jazyky minorit – rumunský, polský a maďarský jazyk)³

¹ Informace o ukrajinském vzdělávacím systému jsou volně přeloženy do češtiny ze zdroje:

<http://www.ibe.unesco.org/en/access-by-country.html>

² http://go.hrw.com/atlas/norm_htm/ukraine.htm

³ Zdroj: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2098.html>

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

Obsah

1. Obecné cíle a základní myšlenky vzdělávacího systému.....	3
2. Správa a řízení vzdělávacího systému.....	3
3. Struktura a organizace vzdělávacího systému na Ukrajině.....	4
4. Vzdělávací proces.....	5
4.1 Předškolní vzdělávání.....	5
4.2 Vzdělávání na základních školách.....	5
4.3 Vzdělávání na úrovni středních škol.....	8
4.4 Vysoké školy.....	8
5. Financování školství.....	8
6. Pedagogové.....	8
7. Internetové zdroje.....	9
8. Známkování na Ukrajině.....	9
9. Shrnutí dotazníků vyplněných ukrajinskými žáky.....	10
10. Další informace o ukrajinském vzdělávacím systému.....	10
11. Shrnutí.....	12

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

1. Obecné cíle a základní myšlenky vzdělávacího systému

V současném procesu budování státu jsou hlavními cíli národní vzdělávací politiky následující body:

- Přiblížit ukrajinské vzdělávání světové úrovni
- Oživit ukrajinský národní charakter
- Úplně obnovit obsah, formy a metody vzdělávání stejně jako jeho organizační struktury
- Obohatit ukrajinský intelektuální potenciál a blaho občanů
- Dostat ekonomii a vědu na vyšší úroveň

2. Správa a řízení vzdělávacího systému

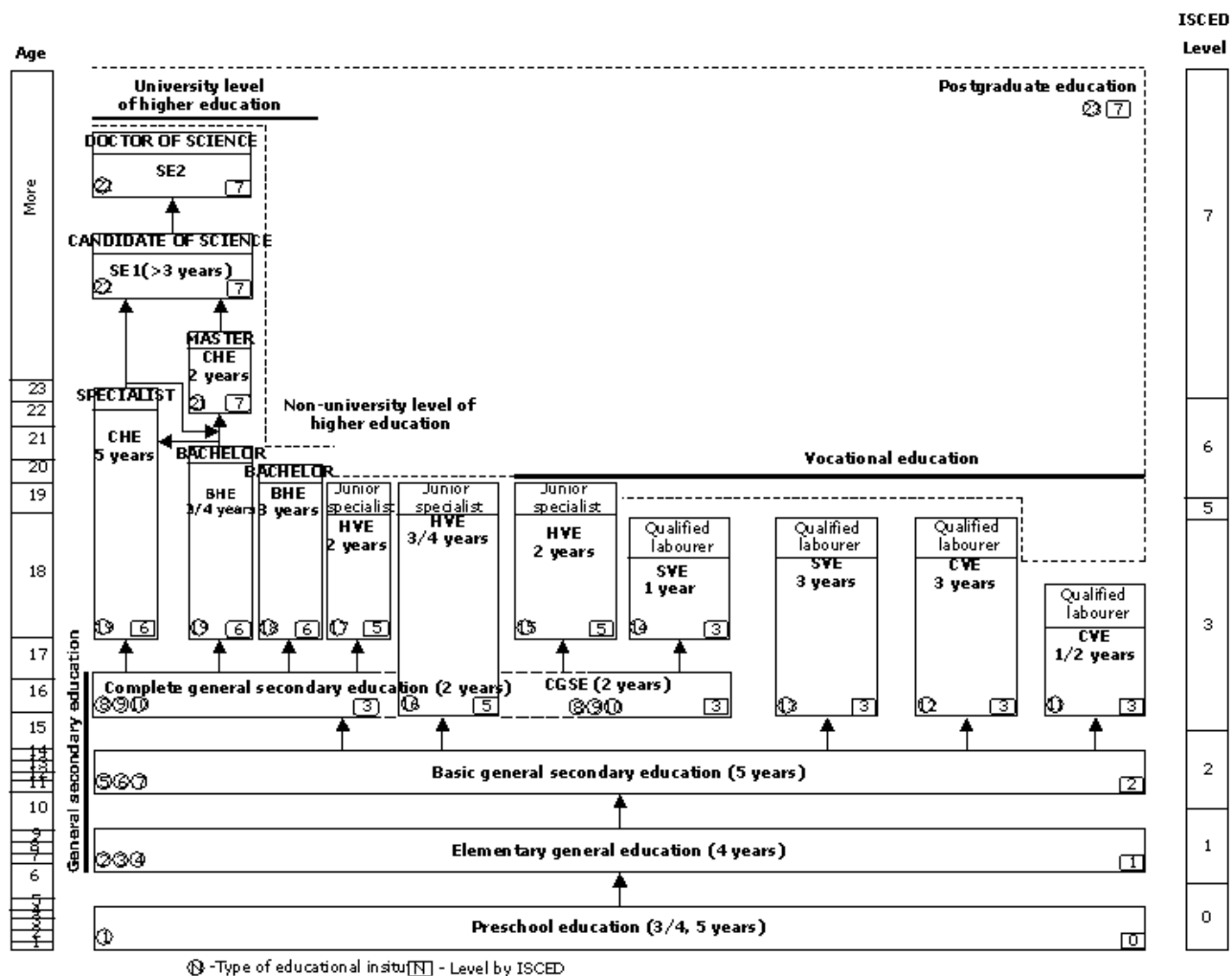
Ministerstvo školství bylo založeno v souladu s prezidentským nařízením č. 186 z 12. prosince 1991, které sloučilo formální Ministerstvo vysokého školství, do té doby zodpovědné za vysokoškolské instituce a Ministerstvo vzdělávání občanů, předtím zodpovědné za střední a odborné školy a vyšší pedagogické vzdělávací instituce.

Centrální autoritou státní správy vzdělávacího systému na Ukrajině je Ministerstvo školství a vědy (MES – z anglického The Ministry of Education and Science). Ministerstvo vzniklo v souladu s prezidentským nařízením č. 186 z roku 1991. Některá vzdělávací zařízení spadají pod další ministerstva, jako je ministerstvo zdravotnictví, kultury a zemědělství. Tato ministerstva si spravují svá vlastní vzdělávací zařízení, ale vždy podléhají instrukcím a nařízením MES.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

3. Struktura a organizace vzdělávacího systému na Ukrajině.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

4. Vzdělávací proces

4.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je zajištěno pro děti od tří do pěti let. Není povinné.

V roce 1997 existovalo kolem 18 400 předškolních zařízení, ve kterých bylo zapsáno celkem 1 700 000 dětí. Z celkového počtu se jich 83 700 učilo ukrajinsky a 329 000 rusky. Nacházely se zde rovněž instituce vyučující maďarsky, rumunsky, krymsko-tatarsky a jinými jazyky. Podle posledních odhadů z roku 2002/3 se počet předškolních institucí snížil na 15 700.

4.2 Vzdělávání na základních školách

Základní škola poskytuje především všeobecné vzdělání. První stupeň základní školy – primární vzdělání – trvá čtyři roky [1.–4. třída) a začíná ve věku šesti nebo sedmi let. Druhý stupeň základní školy – sekundární vzdělání – navazuje na primární a pokračuje 5.–9. třídou. Po ukončení 9. třídy je splněna povinná školní docházka.

Hlavními složkami kurikula jsou stát a škola. Státní složka zajišťuje potřebnou úroveň a množství vědomostí pro všechny žáky. Skládá se z výuky: jazyků (mateřský, státní, cizí a literatura); matematiky; základních principů informací; společenských předmětů (historie, právo); zeměpisu; přírodních věd (fyzika, chemie, biologie); řemesel; tělocviku a uměleckých předmětů. Školní složka zajišťuje povinné a volitelné předměty. Snaží se podchytit individuálních dovedností žáků.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

Základní vzdělávání (první stupeň): týdenní rozvrh lekcí

Základní vzdělání: týdenní rozvrh lekcí.

Předmět	Počet hodin na každém stupni týdně							
	Tříletý program			Čtyřletý program				
	I	II	III	I	II	III	IV	
Povinné předměty:								
Ukrajina	8,5	8	8	7,5	7,5	7	7	
Matematika	5	5	5	4	4	4	4	
Prostředí	1	1,5	1,5	1	1	1,5	1,5	
Hudba, výtvarná výchova	2	2	2	2	2	2	2	
Tělovýchova	2	2	2	2	2	2	2	
Pracovní výchova	1	1	1	1	1	1	1	
Ochrana zdraví	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	
Mezisoučet	20	20	20	18	18	18	18	
Volitelné předměty	4	4	4	4	5	5	5	
Hodiny týdně celkem (max.)	24	24	24	22	23	23	23	

Zdroj: Ministerstvo školství, 1999. Každá vyučovací hodina trvá 45 minut.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

Nižší střední vzdělání (základní škola): týdenní rozvrh lekcí.

Předmět	Počet hodin na každém stupni týdně				
	V	VI	VII	VIII	IX
Povinné předměty:					
Ukrajinský jazyk	5	4	4	3	2
Ukrajinská literatura	2	2	2	3	3
Cizí literatura	2	2	2	2	2
Cizí jazyk	4	3	3	3	2,5
Matematika (včetně informatiky)	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Ukrajinský dějepis	1	-	1	2	2
Světový dějepis	-	2	1	1	1
Právní věda	-	-	-	-	1,5
Zeměpis	-	2	2	2	2
Prostředí, příroda	1	-	-	-	-
Biologie	-	2	2	2	2
Fyzika	-	-	2	2	3
Chemie	-	-	-	2	2
Hudba, výtvarné vzdělání	2	2	2	1	-
Tělovýchova	2	2	2	2	2
Pracovní výchova	2	2	2	2	2
Ochrana zdraví	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Mezisoučet	26	28	30	32	32
Volitelné předměty	4	5	5	5	5
Hodiny týdně celkem (max.)	30	33	35	37	37

Zdroj: Ministerstvo školství, 1999. Každá vyučovací hodina trvá 45 minut.

Každá škola pracuje na základě schváleného kurikula, které je v souladu se vzdělávacími plány ministerstva. V prvních dvou letech základní školy jsou žáci hodnoceni ústně. Počínaje třetí třídou jsou žáci hodnoceni v tzv. čtyřnámkovém systému (výborně, dobře, dostatečně a nedostatečně). Každý školní rok je ukončen zkouškou a podmínky postoupení do další třídy jsou určovány pedagogickým sborem školy. Na konci devátého ročníku jsou studenti zkoušeni ze čtyř předmětů. Ti, kdo uspějí, obdrží vysvědčení o absolvování základní školy.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

4.3 Vzdělávání na úrovni středních škol

Absolventi základní školy mohou pokračovat ve studiu na středních školách vyšší úrovně (gymnázia, lycea), technických a odborných školách, nebo na obchodních školách. Kolem 55 % absolventů se dostane na střední školy vyšší úrovně, 22 % na obchodní školy a 14 % na technické školy (data z let 1990/91).

Povinná školní docházka je ukončena na druhém stupni základní školy (třída V–X). Všeobecné střední vzdělání pokračuje třídami X–XI a je ukončeno státní zkouškou. Úspěšní studenti obdrží diplom o absolvování střední školy. Školní rok obvykle sestává ze 160–165 pracovních dnů.

Zákon o všeobecném středním vzdělávání z roku 1999 počítá se značnými změnami ve struktuře, délce a obsahu základního a středního vzdělání. Reforma bude trvat více než 10 let. První stupeň základní školy bude čtyřletý a vstupovat do něj budou děti ve věku šesti let. Druhý stupeň základní školy neboli nižší střední vzdělání bude mít pětiletý a vyšší střední vzdělání tříletý program. Tento dvanáctiletý program bude povinný pro všechny žáky.

4.4 Vysoké školy

Vyšší vzdělávací instituce vyžadují od studentů ukončené střední vzdělání (diplom o jeho absolvování) a úspěšné zvládnutí přijímacích zkoušek. Obsah přijímacích zkoušek je různý, záleží na typu vysoké školy, na který se student hlásí. Vyšší vzdělávání má dva hlavní vzdělávací stupně (vyšší a vysoké školství), které se profiluje ve čtyřech akreditačních úrovních.

Navazující a vyšší vzdělávací instituce jsou strukturovány do čtyř akreditačních etap: (a) juniorské vyšší odborné zpravidla tříleté školy; (b) bakalářské programy vyžadující zhruba čtyři roky studia; (c) další odborné roční nebo půldruharoční programy; (d) vyšší univerzitní vzdělání (například magisterské obory), ke kterému je zapotřebí minimálně jeden rok studií po ukončení bakalářského programu. Na postgraduální úrovni je potřeba studovat další tři nebo čtyři roky pro dosažení doktorského titulu.

5. Financování školství

Předškolní zařízení a vzdělávací instituce (základní a střední školy), které jsou podřízené obecní radě, jsou financovány z odpovídajících lokálních rozpočtů. Vyšší a vysokoškolské vzdělávací instituce, odborná a jiná státní školní zařízení jsou financována ze státního rozpočtu.

6. Pedagogové

Učitelé mateřských a základních škol absolvují učitelské školení na vyšších školách první a druhé akreditační úrovně (junior specialista, vychovatel, učitel). Učitelé středních škol jsou vyškoleni po absolvování třetí a čtvrté akreditační úrovně vyšších škol.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

Vysokoškolští pedagogové jsou školeni přímo na vysokých školách nebo vyšších vzdělávacích institucích podle své specializace. Upřednostňováni jsou odborníci, kteří ukončili vysokou školu, obhájili dizertační práci a mají akademický status asistenta profesora, nebo profesora.

7. Internetové zdroje

Ministerstvo školství a vědy: <http://www.mon.gov.ua/> [V ukrajinštině. Naposledy zhlédnuto: Červen 2007.]

Aktuální informace lze dohledat na stránkách International Bureau of Education of UNESCO:
<http://www.ibe.unesco.org/en/services/online-materials/world-data-on-education/seventh-edition-2010-11.html>

8. Známkování na Ukrajině

Na **základních a středních školách** se nově používá **12stupňová škála**, kde: 1–3 znamená nedostatečně, 4–6 dostatečně, 7–9 dobře a 10–12 výborně. Na vysokých školách se používá tato klasická stupnice:

Scale	Slovní označení	Americké známky
5	Otlično (Výborně)	A
4	Chorošo (Dobře)	B
3	Udovletvoritelno (Dostatečně)	C
2	Neudovletvoritelno (Nedostatečně)	F

Zdroj: <http://www.wes.org/gradeconversionguide/russianfederation.htm>

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

9. Shrnutí dotazníků vyplněných ukrajinskými žáky⁴

Většina dotazovaných ukrajinských žáků neměla příliš velké problémy při zvládnání českého jazyka. Také díky tomu, že pocházeli ze slovanského jazykového prostředí, byli většinou zařazováni do ročníků úměrně svému věku. Největší obtíže jim kromě češtiny dělaly předměty, které vyžadují zvládnutí odborné terminologie v českém jazyce, jako např. chemie a biologie.

Tyto děti potřebují poměrně krátkou dobu na to, aby se dokázaly zorientovat v českém školním prostředí, především tedy díky snazší možnosti komunikovat. Pokud chceme zobecnit zkušenosti sociálních pracovníků META o. s., děti začínají do třech měsíců dobře rozumět a během půl až tři čtvrtě roku komunikují již velmi dobře. Jejich nevýhodou je však to, že díky podobnosti obou jazyků dochází k větší fixaci gramatických chyb (především v oblasti skloňování jmen a zájmen a časování sloves), na které děti nebývají příliš upozorňovány, jelikož rozdíly nejsou tak markantní. I ony samy nekladou příliš velký důraz na to, aby se naučily správně gramatiku, jelikož mívají dojem, že „nemají problém s češtinou, vždyť přece mluví a rozumí“. Bohužel však mluví často s chybami, které se po jejich zafixování později těžce odstraňují.

Některým respondentům se zdála matematika v ukrajinském školství obtížnější. Obecně vnímali respondenti ukrajinský vzdělávací systém jako přísnější a pochvalovali si, že v českých školách nemusí nosit uniformy. České školy jsou dle jejich názoru daleko více propojené s rodiči, na Ukrajině totiž neexistovala žádná kontrola studijních povinností ze strany rodičů.

Všichni dotazovaní se setkali s negativními komentáři (na konto jejich původu) od spolužáků, ale i učitelů.

10. Další informace o ukrajinském vzdělávacím systému

Co se týče předmětů standardního kurikula, předměty jako ukrajinská a zahraniční literatura, dějepis a cizí jazyk se běžně učí od páté třídy, světové dějiny, geografie a biologie od šesté třídy, fyzika od sedmé a chemie od osmé třídy.

Na prvním stupni základní školy, který trvá 4 roky, si žáci osvojí základní znalosti z oblasti matematiky, jazyka, zdravotní a ekologické výchovy. Na druhém stupni povinné školní docházky (5 let) žáci získají vědomosti z humanitních a vědeckých disciplin, mateřského a cizího jazyka. Vzdělávání na druhém stupni

---

⁴ V průběhu projektu jsou sbírána data od klientů sdužení META a od dětí majících zkušenosti se vzdělávacím systémem daného státu.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

by mělo žákům ulehčit výběr navazujícího studia nebo zaměstnání. První a druhý stupeň spolu formují základní školství s devítiletou povinnou školní docházkou.

http://www.ednu.kiev.ua/edu_se_bas.htm

Nové ukrajinské základní školy se přibližují počtem vyučovacích hodin v rámci školního roku evropským standardům. Nové školní zákony navrhují navýšení vyučovacích hodin akademického roku o 2–3 týdny.

http://www.ednu.kiev.ua/edu_se_prim.htm

V poslední době se objevují zprávy, že ukrajinští učitelé nesouhlasí s vyučováním informačních technologií na školách, protože sami nejsou zcela počítačově gramotní. Tato situace může způsobit, že některé ukrajinské děti (zejména pocházejí-li z menších měst) nemusí ovládat počítače tak jako děti české.

<http://profy.com/2008/08/29/ukrainian-school-teachers-against-computer-science/>

Učivo v matematice, přírodopise či fyzice je obsahovo velmi nahustené a náročné. Mali sme čo vysvetľovať rodičom prvákov, keď porovnávali učebnicu matematiky slovenskú a ukrajinskú. Nehovoriac už o prvouke či slabikári. Na Ukrajine je zvykom robiť v prvom ročníku „Deň bukvarika“ v čase okolo našich Vianoc. Žiaci dovedy musia zvládnuť čítanie a písanie. Často sme videli u žiakov plač a napätie. Naopak v slovenských triedach bol pokoj, spev a hry.

<http://www.modernaskola.sk/rs,c329/-Ukrajina>

Ve srovnání s anglickým kurikulem je to ukrajinské (pro první stupeň ZŠ) omezenější. Hlavními předměty jsou ukrajinština, matematika, angličtina, tanec, hudba a předmět Ukrajina a já. Pomocí těchto předmětů se žáci seznamují i s historií, zeměpisem a vědou. Velký důraz se klade na udržování ukrajinských národních tradic, každá třída má výstavku věnovanou významným národním hrdinům a spisovatelům a také náboženskou výstavku.

Na prvním stupni základních škol je hodně času věnováno rozvíjení psaní a krasopisu. Děti tráví spoustu času opisováním textů a zlepšují svůj krasopis ještě dlouho předtím, než se začnou slovně vyjadřovat. Výsledkem toho je vysoký standard rukopisu.

www.teachernet.gov.uk/doc/5003/Devon%20LEA%20-%20Lviv.doc

Tradičně je hlavním cílem základní školy být důležitou složkou dětského vývoje a přípravy na další vzdělávání. Učí žáky následným dovednostem: sebejistému čtení a psaní, základům aritmetiky, používání knih a jiných zdrojů informací, základním vědomostem o životním prostředí, pravidlech a hodnotách života, ale také pracovním a hygienickým dovednostem.

http://www.unesco.org/education/wef/countryreports/ukraine/rapport_2_0.htm

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.

Cizí jazyky

Na Ukrajině jsou nejčastěji vyučovány tyto cizí jazyky: angličtina, němčina, francouzština a španělština. V novém 12letém vzdělávacím modelu jsou cizí jazyky na všeobecných základních školách vyučovány od druhé třídy, jinak je tomu na jazykových základních školách, kde mohou být vyučovány už od první třídy. Převažuje angličtina, kterou se učí až 90 % procent žáků.

Ruský jazyk

Ruština je vnímána jako menšinový jazyk a vyučována jako vyučovací jazyk jenom na 6 % škol. Může být také volitelným předmětem na ostatních školách.

<http://norric.org/files/education-systems/Ukraine2009>

11. Shrnutí

Sociální pracovníci META o. s. často od ukrajinských dětí slyší, že učivo české školy je méně obtížné. Na Ukrajině je prý obsah učiva mnohem náročnější a objemnější, děti se musí více připravovat doma. Říkají, že v některých předmětech (především v matematice) vnímají rozdíl i několika ročníků. Mluví i o tom, že na Ukrajině dostávaly mnohem více domácích úkolů než zde. Z jejich slov vyplývá, že způsob učení na Ukrajině je hodně postaven na memorování a zvládnutí velké šíře učiva, méně již na podpoře logického a konstruktivního uvažování a schopnosti učit se třídit a vyhledávat informace.

Délka studia na střední škole se mění v souvislosti s reformou školského systému. Uplné středoškolské vzdělání mohlo být ukončeno po deseti, jedenácti letech. V současnosti se studium prodloužilo na dvanáct let. V tomto přechodném období je možné se setkat s absolventy ukrajinských středních škol, jejichž studium trvalo různě dlouhou dobu.

"Praha & EU: Investujeme do Vaší budoucnosti"

Tento projekt byl podpořen z Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hl. m. Prahy.